

Integrated Digital Training in Emergency Management (I_TEM)

Premošćivanje jaza između civilne zaštite i pružatelja socijalnih usluga - koncept obuke kombiniranog učenja za volontere iz sektora civilne zaštite i socijalnih usluga.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Napomena: Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne predstavlja odobrenje sadržaja, koji odražavaju samo stavove autora, te Komisija ne može biti odgovorna za bilo kakvu uporabu informacija sadržanih u njoj.

1. Uvod u I_TEM projekt: Zašto su važne socijalne usluge u kontekstu civilne zaštite?	3
2. Naučene lekcije iz projekta.....	5
<i>2.1 Razmjena iskustava između socijalnih usluga i civilne zaštite .....</i>	<i>5</i>
<i>2.2 Kombinirano učenje u obuci civilne zaštite i tehničkih razmatranja .....</i>	<i>6</i>
3. Predloženi kurikulum.....	8
<i>3.1 Što je privremeno sklonište (ETS) - Opća razmatranja .....</i>	<i>8</i>
<i>3.2 Djeca .....</i>	<i>8</i>
<i>3.3 Osobe različitih kulturnih pozadina .....</i>	<i>9</i>
<i>3.4 Starije osobe .....</i>	<i>10</i>
<i>3.5 Osobe s invaliditetom .....</i>	<i>12</i>
<i>3.6 Dodatna razmatranja higijene i sanitacije za situacije pandemije.....</i>	<i>13</i>
<i>3.7 Primjer sastava tečaja .....</i>	<i>14</i>
4. Obrazovni resursi.....	24
<i>4.1 Preporučeni nastavni materijali i vježbe.....</i>	<i>24</i>
<i>4.1.1 Djeca.....</i>	<i>24</i>
<i>4.1.2 Osobe različitih kulturnih pozadina .....</i>	<i>24</i>
<i>4.1.3 Starije osobe .....</i>	<i>27</i>
<i>4.1.4 Osobe s invaliditetom .....</i>	<i>27</i>
<i>4.2 Otvoreni obrazovni resursi.....</i>	<i>29</i>
<i>4.2.1 Djeca.....</i>	<i>31</i>
<i>4.2.2 Osobe različitih kulturnih pozadina .....</i>	<i>33</i>
<i>4.2.3 Starije osobe .....</i>	<i>33</i>
<i>4.2.4 Osobe s invaliditetom .....</i>	<i>37</i>
5. Zaključne napomene.....	39

1. Uvod u I_TEM projekt: Zašto su važne socijalne usluge u kontekstu civilne zaštite?

Projekt Integrirano digitalno osposobljavanje u upravljanju hitnim situacijama motiviran je problemom koji se iznova pojavljuje u hitnim situacijama: Što se događa s ljudima koji se u svakodnevnom životu obično oslanjaju na različite socijalne usluge u hitnim situacijama velikih razmjera? Tako zvane "ranjive skupine" često ostanu bez redovne infrastrukture i pružanja svakodnevne podrške. U slučajevima poput potresa u srednjoj Italiji 2016. godine, osoblje socijalnih usluga evakuirano je zajedno s općom populacijom, dok su neki ljudi koji su se oslanjali na njihov rad završili u lokalnim privremenim skloništima za hitne situacije. Osoblje civilne zaštite ima samo ograničenu spremnost za takve situacije, a istovremeno pružatelji socijalnih usluga često ne poznaju dovoljno strukture upravljanja hitnim situacijama jer nisu dio njihova obrazovanja i osposobljavanja.

Zbog toga se u I_TEM projektu radilo na smanjenju jaza između civilne zaštite i pružatelja socijalnih usluga, omogućujući bolje razumijevanje potreba različitih ciljnih

skupina i unapređenje suradnje između osoblja civilne zaštite i socijalnih usluga. Naša je namjera da upoznavanje "druge sfere" omogućeno zajedničkim tečajem obuke, bolje pripremi osoblje civilne zaštite i volontere, ali istovremeno istakne stručnost i važnost stručnjaka za socijalne usluge u hitnim situacijama. Ako bi radnici ili volonteri pružatelja socijalnih usluga sve više razmatrali vlastitu ulogu u hitnim situacijama velikih razmjera, primjerice kao aktivni volonteri lokalnih organizacija civilne zaštite ili čak kao izvor savjetovanja za volontere civilne zaštite u slučaju hitnih situacija, tada bi se situacija socijalnih usluga i socijalnih pitanja u izvanrednim situacijama poput privremenih skloništa za hitne situacije mogla poboljšati.

Ranije su već postojala nastojanja uključivanja socijalnih pitanja u upravljanje hitnim situacijama, uključujući neke članove I_TEM konzorcija u projektu SAMETS koji je sufinancirala EU. I_TEM je uzeo zaključke iz ovih ranijih projekata i izmjenio ih u dva glavna aspekta.

Rani radni sastanak projekta I_TEM 2021. – još uvijek u uvjetima pandemije

Jedan aspekt je da I_TEM uzima u obzir digitalne elemente obuke. U prošlosti je obuka volontera civilne zaštite, prema svojoj prirodi, uglavnom bila "praktična". Međutim, inspiriran zahtjevima pandemije Covid-19, projekt je iskoristio produktivnu kombinaciju e-učenja i obuke u prisutnosti kako bi odgovorio na prednosti oba tipa nastave. Pilot tečaj I_TEM-a konceptualiziran je kao iskustvo kombiniranog učenja.

Drugi aspekt je da su prethodni pokušaji uglavnom uzimali perspektivu jedne strane - obično osoblja civilne zaštite. Uključene organizacije civilne zaštite, poput onih u projektu SAMETS, možda su se konzultirale s vanjskim stručnjacima kako bi im objasnili ciljne skupine, ali ti stručnjaci nisu bili uključeni u stvaranje rezultata projekta. Zbog toga su u prethodnim pokušajima nedostajale prednosti upoznavanja organizacija socijalnih usluga sa svijetom upravljanja hitnim situacijama - tu je prednost I_TEM projekt iskoristio ujedinivši organizacije civilne zaštite i organizacije socijalnih usluga, koje su zajedno radile na svakom aspektu projekta. Pilot obuke, na kojima se temelji kurikulum opisan u ovom dokumentu, također su pohađale osobe iz oba područja.

Projekt I_TEM pomogao je osoblju civilne zaštite i socijalnih usluga da nauče cijeniti ekspertizu jedni drugih, upoznaju se s problematikom i područjima rada drugih te time povećaju vjerovatnost suradnje u korist ciljnih skupina u hitnim situacijama. Osoblje uključeno u I_TEM ili u kasnije u obuku proizašlu iz projekta, nije postalo niti će postati stručnjaci u području druge sfere, ali mogu naučiti biti svjesni činjenice da se ne moraju sami suočavati s izazovima vezanim za socijalne usluge ili socijalna pitanja te da nauče tražiti podršku i suradnju s kolegama iz drugih područja rada.

U sljedećim poglavljima, detaljnije izlažemo naučene lekcije iz projekta, uključujući modelni kurikulum i sastav tečaja koji su potkrijepljeni katalogom nastavnih materijala

korištenih u našim pilot tečajevima. Originalni materijali dostupni su kao otvoreni obrazovni resursi, a ostalim materijalima na koje se referiramo može se pristupiti (većinom besplatno) na njihovom izvornom mjestu, ali su naravno podložni općim ograničenjima autorskih prava. Materijali dostupni kao datoteke ili web poveznice dostupni su u Dodatku ovom dokumentu, našem online katalogu nastavnih i obrazovnih materijala na:

<https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue/>

2. Naučene lekcije iz projekta

2.1 Razmjena iskustava između socijalnih usluga i civilne zaštite

Jedna osnovna pretpostavka projekta iz faze njegova prijedloga potvrđena je tijekom rada na projektu - da je razmjena između sfera civilne zaštite i socijalnih usluga neprocjenjiva i da zajednički rad u obuci može potaknuti tu razmjenu. Izravna razmjena iskustava s kolegama iz obje sfere, stručnjacima ili volonterima, iz drugih nevladinih organizacija doprinijela je obuhvaćanju raznih područja koje stručnjaci u ranijim pokušajima, poput SAMETS-a, nisu uspjeli pokriti.

Pilot treninzi, ali i zajednički rad na projektu, pripremi treninga i njegovoj evaluaciji, srušili su početne barijere i potaknuli međusobno razumijevanje. Osoblje civilne zaštite uključeno u projekt nije steklo samo formalno znanje, već kroz praktični rad kao i fokus obuke na iskustvo i razumijevanje, ostvarilo je vezu s potrebama koje su adresirali različiti pružatelji socijalnih usluga i zašto je izuzetno važno razmotriti ih u hitnim operacijama. Ista logika vrijedi i za osoblje socijalnih usluga uključeno u projekt. Za mnoge od njih, I_TEM je bio prvi kontakt s civilnom zaštitom ili hitnim operacijama. Lako im je hitnost podrške njihovim ciljnim skupinama čak i tijekom, primjerice, situacije prirodnih katastrofa bila poznata i poslužila kao motivacija za pridruživanje projektu, ovo razumijevanje operativne logike hitnih službi

ukazalo je na jasne točke interakcije, gdje uključivanje osoblja socijalnih usluga može imati pozitivan utjecaj u hitnim situacijama.

Točka koja ilustrira ovu plodnu suradnju bio je "crtež kampa" vježba u drugom pilot treningu - kroz završni test civilna zaštita i pružatelji socijalnih usluga zajedno su radili na dizajniranju privremenog skloništa za hitne situacije s različitim ranjivim skupinama ljudi na umu. Vježba je dala je vrlo dobre rezultate kod sudionika koji su završili oba pilot treninga. U evaluaciji nas je to potaknulo da proširimo ovu vježbu u "prije i poslije" varijantu u konačnom pilot kurikulumu.

Premda nam je jasno da se u budućim provedbama našeg kurikuluma možda neće koristiti upravo ovom vježbom, ključna je lekcija naučena iz projekta, a to je da se sve obuke proizašle iz I_TEM-a uvijek trebaju provoditi u suradnji između dionika civilne zaštite/hitnih službi i socijalnih usluga - i idealno dionika upoznatih s određenim kontekstom (poput čimbenika rizika mesta, demografije i prevalencije ciljnih skupina u populaciji itd.). Smatramo da je ovo najbolji način za postizanje slično dobrih rezultata unutar obuke, ali i za repliciranje razmijene iskustava među kolegama koja je proizašla iz zajedničkog rada.

2.2 Kombinirano učenje u obuci civilne zaštite i tehničkih razmatranja

Od početka je I_TEM razmatrao kako izmijeniti i poboljšati zajedničku obuku civilne zaštite i pružatelja socijalnih usluga putem digitalnih sredstava. S obzirom na pandemiju Covid-19 koja je započela tijekom faze prijave projekta, način i obim korištenja digitalnih elemenata obuke i time i smanjenje vremena kontakta među polaznicima postalo je otvoreno za mnoštvo mogućnosti.

Nakon nekih rasprava na početnim radnim sastancima, radna skupina I_TEM projekta se odlučila za nadopunu obuke u uživo e-učenjem putem platforme (ili "sustava za upravljanje učenjem", LMS). Partner projekta ANPAS već je imao primjer dobro uspostavljenog LMS-a Moodle koji se koristi za nacionalnu obuku volontera. Projektu je ponuđeno korištenje ove Moodle instance kao osnove e-učenja za pilot treninge.

Razmatrala se i nastava na daljinu uživo (npr. webinari ili telekonferencije u učionici), ali je odbačena. U to vrijeme još je postojao utjecaj pandemije Covid-19 na obrazovanje i obuku. No, znakovi normalizacije već su se nazirali, a podjela obrazovnog sadržaja na "offline" i "online" nastavu na jednom od ranijih radnih sastanaka već je jasno dala do znanja da su praktične vježbe važne za prenošenje znanja o ciljnim skupinama, izazovima s kojima se suočavaju i izazovima koje postavljaju volonterima. Stoga je prilikom odlučivanja o načinu digitalne obuke konstruktivno zamjenjivanje obuke u prisutnosti s e-učenjem, gdje je to jasno korisno, pridonjelo smanjenom vremenu provedenom u prisutnosti koliko je god bilo moguće.

Stoga se e-učenje usredotočilo na teorijske uvode, poticaje za razmišljanje prije nastave, pozadinske informacije, dodatne informacije i dijeljenje materijala koji se koriste u dijelu treninga koji se provodi uživo.

Cilj je bio podržati interaktivnu učionicu sa smanjenim brojem lekcija u obliku plenarne nastave.

Moodle, poput većine LMS-a, omogućuje dijeljenje raznovrsnih medija koji se mogu staviti u računalnu datoteku. Većina materijala bili su tekstovi ili prezentacije, uz nekoliko poticaja za raspravu u obliku videa. Poveznice na web sadržaj intenzivno su korištene, budući da je odgovarajućih web resursa bilo u izobilju.

Materijal se, gdje ponovna distribucija nije teška zbog briga oko autorskih prava, katalogizira u poglavljju nastavnih materijala i obrazovnih resursa, odnosno u našem online katalogu na sljedećoj adresi: <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue/>.

Kao dio našeg prvog pilot trening, također smo koristili jednostavni kviz s višestrukim izborom kao provjera naučenog. Umjesto testiranja konačnog rezultata učenja, kviz je bio vrlo kratak i imao je za cilj jednostavno provjeriti jesu li sudionici pročitali dane materijale. Međutim, utvrdili smo da takav test ne osigurava da svi imaju istu razinu stečenog znanja u vrijeme treninga. Ako nije moguće učiniti rješavanje takvog kviza obvezujućim preduvjetom za sudjelovanje u treningu uživo, preporučujemo da se usmjerite na kratko ponavljanje bitnih teorijskih dijelova u učionici. Stjecanjem ovog iskustva, izostavili smo kviz iz dijela e-učenja za drugi pilot trening i nismo ga uključili u ovaj konceptualni dokument.

Osobe koje će prilagođavati rezultate našeg rada mogu razmotriti ponovno uvođenje takve provjere ako im okolnosti dopuštaju isključenje sudionika koji nisu prošli takvu provjeru. Za dugo planirane međunarodne događaje poput pilot treninga provedenih u sklopu projekta, s unaprijed rezerviranim

putovanjima i smještajem, nije bilo praktično provesti takvo pravilo.

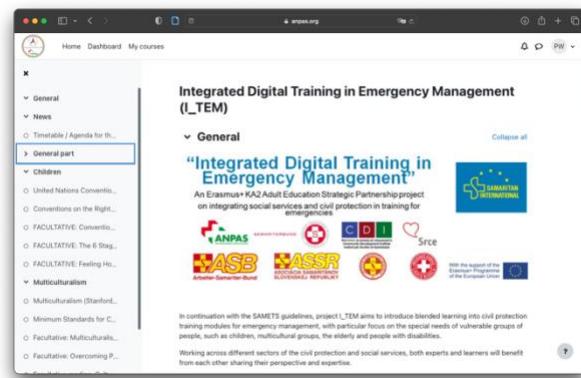
Radna skupina projekta spoznala je da ovakav pristup e-učenju rezultira samo ograničenim smanjenjem osobnih kontakata tijekom obuke, a odnosi se na dio vremena u učionici koji bi prenio informacije dostupne na platformi e-učenja u obliku plenarne nastave. Međutim, fokus na interaktivniju nastavu u prisutnosti i važnost takvog tipa tečaja potvrđena je u evaluacijskoj sesiji prvog pilot treninga te je istaknuta važnost da se proširi za drugi pilot trening - što smo i učinili. Evaluacija nakon drugog pilot treninga potvrdila je da je postignuta dobra ravnoteža između sadržaja e-učenja i nastave uživo.

Preporučujemo korištenje LMS-ova / portala za e-učenje za pružanje potpornog sadržaja za tečajeve koji će nastati iz I_TEM-u. Platforme poput Moodlea izbjegavaju komplikacije u rasporedu koje bi bile prisutne kod nastave u realnom vremenu jer polaznici mogu prolaziti kroz materijal vlastitim tempom tijekom faze e-učenja (koja bi trebala biti barem tjedan dana prije obuke u prisutnosti), imaju mogućnost smanjenja plenarnog dijela ili predavanja o uvodnim informacijama o tečaju te time omogućuju

više interaktivnih segmenata, tehnološki su jednostavnji jer ne nameću nikakve tehničke zahtjeve polazniku osim web pregelednika.

Moodle je odabran zbog praktičnosti već dokazane kod jednog od partnerskih projekata i, naravno, kao popularan i prikladan zbor za LMS. Međutim, s obzirom na to da funkcionalnost potrebna za I_TEM tečaj u pogledu pružanja materijala nije značajka jedinstvena za Moodle, već osnovna funkcionalnost većine LMS-a, smatramo vjerljivim da bi većina popularnih LMS softverskih rješenja, od kojih postoji mnogo besplatnih i otvorenih rješenja, bila prikladna. Stoga izbor ovisi o zahtijevanim ili željenim svojstvima. Obrazovne organizacije koje nemaju uspostavljenu platformu i nemaju interne IT kapacitete za samostalno administriranje jednog od sličnih rješenja može jednako dobro poslužiti korištenje softverske usluge platforme koja se plaća, ako se mogu ukloniti zapreke oko zaštite podataka.

Za opsežan pregled različitih LMS softverskih proizvoda, pogledajte https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_learning_management_systems.

E-učenje u I_TEM koristilo je Moodle LMS

3. Predloženi kurikulum

U sljedećem dijelu brošure izlažemo obrazovni sadržaj, željene rezultate učenja i primjer strukture tečaja koji mi, nakon dvije i pol godine projektnog rada i dva pilot treninga, smatramo korisnim za postizanje našeg cilja uspješnog zajedničkog tečaja za osoblje civilne zaštite i socijalnih pružatelje usluga. Potičemo sve zainteresirane strane za repliciranje tečaja da prilagode tečaj svojim specifičnim kontekstima prema vlastitom nahođenju, ali se nadamo da će naš pilot kurikulum biti korisna osnova za to.

3.1 Što je privremeno sklonište (ETS) - Opća razmatranja

ETS ili privremeno sklonište za hitne situacije je opći termin za situacije u kojima se ljudi nalaze (obično nenamjerno) nakon traumatičnog događaja (poput potresa, poplava ili nesreća izazvanih djelovanjem čovjeka). Ljudi se tada nađu zajedno u više ili manje dugotrajnoj privremenoj prijelaznoj situaciji te žive zajedno. Ovo zajedničko življjenje na jednom mjestu i izazovi koji su s njim povezani dodaju se traumi uzrokovanoj izvornom hitnom situacijom i rezultiraju zahtjevnom situacijom s kojom su izloženi obučeni volonteri zaduženi za upravljanje ETS-om i s kojom se moraju nositi.

Ovdje nema rješenja koje bi odgovaralo svima; put naprijed može se pronaći samo razumijevanjem temeljnih dinamika i poznavanjem posebnosti koje ciljane skupine posjeduju. Konkretno, želimo predstaviti pristup za poboljšanje situacije četiriju tzv. "ranjivih skupina" (ili ciljnih skupina s dodatnim potrebama podrške) u takvim hitnim situacijama, a to su:

- Djeca
- Starije osobe
- Osobe s invaliditetom
- Osobe s drugačijim kulturnim pozadinama / multikulturalne skupine.

3.2 Djeca

Opis ciljne skupine

"Dijete označava svaku osobu mlađu od 18 godina, osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije."

(Konvencija o pravima djeteta, Članak 1)

Djeca su traumatizirana događajem kojim su zahvaćena (katastrofa) i treba ih zaštititi od opasnosti unutar kampa. Te opasnosti mogu dolaziti iz samog objekta (osiguranje područja u kampu, prisutnost hitne električne energije itd.). Drugi izvor opasnosti mogli bi biti ljudi koji su u kampu. Ako se kreće od ideje da su oni prisutni u skloništu u hitnim situacijama normalni presjek populacije, problem vrlo brzo postaje konkretniji: udio osoba koje bi mogle predstavljati opasnost za dijete isti je unutar populacije skloništa kao i u općoj populaciji. Ovaj niz misli automatski vodi do mehanizama potrebnih za primarnu zaštitu djece, a zatim i pružanje odgovarajuće skrbi.

Rezultat učenja

- Upoznati ciljnu skupinu maloljetnika i razlikovati ih prema dobnim skupinama
- Koristiti dobi i situaciji primjerene aktivnosti i jezik
- Prepoznati znakove lošeg postupanja i zlostavljanja te znati kako izvijestiti nadležnim tijelima

Sažetak - Sažetak modula

Tko su djeca?

Definicija djeteta je ona iz Konvencije o pravima djeteta: "Svako ljudsko biće mlađe od osamnaest godina"; ipak, djeca nisu jedinstvena cjelina; potrebno ih je razlikovati po dobnoj skupini kako bi se poštovala njihova prava i pružila skrb i podrška uskladena s njihovim potrebama: predškolsko dijete vrlo se razlikuje od tinejdžera!

Zašto su djeca izložena?

Djeca su ranjiva u hitnim situacijama zbog svojih specifičnih kognitivnih karakteristika: hitna situacija može biti teška za proraditi i odrasloj osobi, još je teže za dijete koje ima manje prethodnog iskustva, manje pristupa izvorima objašnjenja i manje alata za obradu i pristup rješenjima.

Osim toga, djeca uvijek prolaze kroz dobro-specifične faze razvoja koje čak ni u hitnim situacijama ne mogu zaobići.

Potpuna ovisnost djece o referentnim odraslima, koji su također uključeni u izvanrednu situaciju, čini ih posebno ranjivima i potrebni su im zaštićeni prostor i odrasli koji nisu pogodjeni hitnim događajem, koji će brinuti o njima.

U ovom modulu predstavljene su aktivnosti i strukture posvećene djeci u ETS-u za hitnu situaciju uzrokovana potresom (potres središnje Italije) i za pomoć izbjeglicama (Vojany, Slovačka, pomoć izbjeglicama iz Ukrajine).

Konačno, svako udruženje trebalo bi imati politiku nulte tolerancije prema zlostavljanju djece: ovdje predstavljamo glavne znakove i odgovarajuće ponašanje ako volonter prepozna znak zlostavljanja ili kada mu dijete povjeri slučaj zlostavljanja.

Reference na nastavne i obrazovne materijale / resurse - Što raditi na terenu i što raditi online.

Za razliku od ostalih ciljnih skupina, tema djece se ne uklapa u interaktivne vježbe poput uloga ili radionica grupnog iskustva. Stoga je podjela online / offline nešto drugačija nego za sljedeće ciljne skupine. Učenje se koristilo za pružanje pozadinskih dokumenata o pravima djeteta, politikama nulte tolerancije itd. i prezentacijama. Dio koji se izvodio uživo također je uključivao pregled tih informacija, ali se radilo uz konkretnе primjere, pri čemu je interakcija bila usmjerena na rasprave u učionici umjesto konkretnih aktivnosti.

Budući da su obrazovni segmenti treninga na temu djece jednostavno konvencionalna plenarna nastava, poglavlje s nastavnim i obrazovnim materijalima ne razrađuje pojedinačne segmente. Međutim, datoteke prezentacija i drugi izvori dostupne su u online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>.

3.3 Osobe različitih kulturnih pozadina

Opis ciljne skupine

To su ili (nedavni) doseljenici ili ljudi koji na drugi način imaju kulturno naslijeđe koje se razlikuje od većine lokalne stanovništva, koji

možda ne govore lokalni maternji jezik ili ga ne govore jako dobro. Mogu imati navike ili tradicije koje također odstupaju od glavnine lokalnog stanovništva kada je riječ o vjerskim praksama, prehrani ili bilo kojem drugom aspektu praktičnog ili formalnog svakodnevnog života.

Rezultat učenja

Poboljšana kulturna kompetencija. Posjedovanje kulturne kompetencije omogućuje relevantnom osoblju razumijevanje i poštivanje razlika između kulturnih grupa, potičući inkluzivno i podržavajuće okruženje za sve. Razumijevanje kulturnih nijansi, jezičnih barijera i stilova komunikacije može pomoći u prevladavanju potencijalnih razlika i omogućiti lakše interakcije.

Sažetak - Sažetak modula

Modul će prije svega odgovoriti na pitanje: Što je kultura? Definicija, tumačenje, razumijevanje i komunikacija. Kulturu karakterizira skupina ljudi koji dijele zajednički skup stavova, vjerovanja, ponašanja, jezika, simbola. Također uvodi i raspravlja o konceptu kulturne leće: Promatramo svijet oko sebe i tumačimo radnje koje u njemu percipiramo.

Komunikacija je sljedeći važan segment, gdje tečaj raspravlja o:

- Neverbalnoj komunikaciji koja nam pomaže razumjeti druge, oživjeti riječi, čuti ono što nije rečeno
- Komunikacija visokog i niskog konteksta

Drugi problemi koji se adresiraju su:

- Rizik od stereotipizacije
- Kulturna svijest koja potiče fleksibilnost i prihvatanje

- Cijenjenje raznolikosti ključno je za razvoj kulturnih kompetencija.

Reference na nastavne i obrazovne materijale / resurse - Što raditi na terenu i što raditi online.

Segment o različitim kulturama slijedi tipičnu podjelu online / offline koja se može pronaći i u sljedećim poglavljima ciljnih skupina.

Nastava na licu mesta usmjerena je na što više praktičnih vježbi, kao i na medije koji potiču raspravu (npr. o stereotipima), obično integrirane u prezentacije koje objašnjavaju kontekst prije ili nakon interaktivnog dijela.

Vježbe su detaljnije razrađene u poglavlju s obrazovnim resursima.

Materijali za e-učenje fokusirani su na pripremu i čitanje o ciljanoj skupini, ali također nude video isječke kao lakši poticaj za razmišljanje.

Primjeri, gdje je moguća distribucija, referirani su u online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>.

3.4 Starije osobe

Opis ciljne skupine

U prošlosti su starije osobe i osobe s invaliditetom često bile smatrane jednom ciljnom skupinom prilikom razvijanja strategija, politika ili anketa vezanih za

civilnu zaštitu. Međutim, nekoliko razloga pokazuje važnost isticanja specifičnih potreba starijih osoba kao i identificiranja i sastavljanja preporuka radi pružanja odgovarajuće podrške tijekom hitnih situacija.

Starija osoba prema definiciji Ujedinjenih naroda je osoba starija od 60 godina.

Međutim, obitelji i zajednice često koriste druge sociokulturne reference za definiranje dobi, uključujući obiteljski status (djedovi i bake), fizički izgled ili zdravstvena stanja povezana s dobi. Istovremeno, demografske promjene dovode do starenja stanovništva.

To su dva glavna razloga zašto su starije osobe jedna od najvećih ciljnih skupina kod kojih se može očekivati potreba za odgovarajućom pomoći u slučaju misije civilne zaštite - baš kao što pokazuju iskustva iz područja civilne zaštite. Međutim, stariji su bili i još uvijek su nedovoljno zastupljeni u razvoju politika i strategija u usporedbi s nekim drugim ranjivim skupinama.

Rezultat učenja

- Bolje razumijevanje važnosti uzimanja u obzir starijih osoba i njihovih specifičnih potreba u kontekstu civilne zaštite koje pomaže u smanjenju barijera u postizanju profesionalne razine podrške za ciljnu skupinu.
- Kako pokazati reflektirano, empatično ponašanje prema ciljnoj skupini.

Prvo se postiže alatom s prijedlozima, iskustvima i rješenjima predstavljenima u obrazovnim segmentima.

Ovo drugo se prvenstveno obrađuje različitim vježbama koje su osmišljene za promjenu perspektive i omogućavaju

sudionicima da reflektiraju vlastito ponašanje prema ciljnoj skupini.

Sažetak - Sažetak modula

Opći cilj je razviti razumijevanje ciljne skupine.

Osim stjecanja boljeg razumijevanja potreba ciljne skupine, prvi glavni cilj je istaknuti i riješiti sljedeće probleme:

- Učestalost kroničnih medicinskih stanja
- Fizička ograničenja
- Sindromi koji se javljaju zbog situacije: npr. sindrom stresa zbog premještaja
- Dijetetski uvjeti
- Rizik od društvene izolacije
- Rizik od zlostavljanja ili marginalizacije
- Usporeni ritam i problemi u kretanju i orijentaciji
- Vjerojatno niža razina fleksibilnosti

Drugo, modul ima za cilj ponuditi alate i metode o tome kako komunicirati, kako predvidjeti i kako zadovoljiti potrebe ciljne skupine.

Reference na nastavne i obrazovne materijale / resurse - Što raditi na terenu i što raditi online.

Kako bi se zadovoljila potreba raznolike skupine polaznika te kako bi se uzela u obzir nedostatak otvorenih izvora znanstvene literature ili ne prenesenih naučenih lekcija, obuka se temelji na četiri stupca:

1. Literatura

Pozadinske informacije i znanstvene činjenice važne su za razumijevanje općeg izazova s kojim se društvo suočava. Prve činjenice kao i resursi za daljnje čitanje dio su e-učenja, međutim preporučuje se ponavljanje / razrada tijekom dijela održanog licem u lice kako bi se sudionicima osvježila tema i otvorila rasprava i pitanja.

2. Praktična iskustva trenera/organizacija

Različite zainteresirane strane s iskustvom brige o starijim osobama tijekom događaja civilne zaštite iz naših organizacija bile su zamoljene da podijele svoja iskustva, izazove i rješenja. Videozapisi obuhvaćaju opću podršku starijim osobama u hitnim smještajima te pružaju informacije o osnovnoj njezi. Integrirani u online dio, videozapisi su korisni kao priprema za radionice na terenu s jedne strane i kao izvor za kasnije korištenje s druge strane.

3. Znanje i iskustva polaznika

Budući da je tečaj osmišljen tako da kombinira jedinice civilne zaštite kao i stručnjake koji dolaze iz socijalnih usluga, sami sudionici su važan izvor u smislu premošćivanja jaza između ove dvije discipline. Stoga je vrlo važno stvoriti integrativni i motivirajući modul pružanjem prostora za raspravu i prikladne vježbe.

4. Uloge i vježbe

Očekuje se da će gotovo svaki polaznik već imati neku vrstu iskustva sa starijim osobama i / ili će stjecati takvo iskustvo u bliskoj budućnosti. Tijekom radionice važno je osigurati prostor gdje polaznici mogu vježbati osnovne metode skrbi poput hranjenja ili mijenjanja pelena. Osim toga, prebacivanjem uloga i bivanjem skrbnikom kao i osobom koja treba skrb, sudionici će smanjiti mentalne barijere, razviti ideju o tome kako postupati prema starijim osobama, kao i što je moguće i gdje postoje granice. Nadalje, opći je cilj razumjeti što bi značilo biti u poziciji koja zahtijeva podršku,

slijedeći pravilo: postupajte prema drugima onako kako biste željeli da se prema vama postupa.

3.5 Osobe s invaliditetom

Opis ciljane skupine:

Osobe s invaliditetom uključuju one koji imaju dugotrajna fizička, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u interakciji s različitim preprekama mogu ometati njihovo potpuno i učinkovito sudjelovanje u društvu jednakoj mjeri kao drugi. (OHCHR)

Rezultat učenja:

Osnovno razumijevanje načela inkvizije i pristupačnosti, kao i osnovne kompetencije u određivanju potreba za podrškom osoba s invaliditetom u izvanrednim situacijama.

Sažetak - Sažetak modula

Sadržaj tečaja započinje definicijom ciljane skupine i pregledom različitih vrsta invaliditeta, vidljivih i nevidljivih. Raspravljat će se o stereotipima, predrasudama i mitovima, kao i pristupu ciljanoj skupini.

Svijest o pitanjima inkvizije i pristupačnosti

Polaznici će se upoznati s alatima komunikacije i dobiti dodatne prijedloge i savjete kako saznati potrebe za podrškom osoba s određenim invaliditetom te pronaći rješenja kako pružiti tu podršku što je bolje moguće u hitnim situacijama i kako osigurati inkvizivno okruženje, čak i u situacijama poput ETS-a, koje prilagodbe mogu biti potrebne i koji su mogući pristupi pronalasku rješenja.

Komunikacijski alati posebno su važni, zajedno s ostalim prijedlozima i savjetima.

Reference na nastavne i obrazovne materijale / resurse - Što raditi na terenu i što raditi online.

E-učenje je usmjereni na pozadinsko čitanje i pružanje materijala za referencu tijekom nastave.

Dio nastave u prisutnosti ima redovne plenarne segmente, ali posebno je usredotočen na brojne vježbe koje, na primjer, "simuliraju" invaliditet stvaranjem otežavajućih situacija za sudionike. Vrijeme u učionici trebalo bi se uglavnom koristiti za takve interaktivne elemente.

Ukoliko se trening već nije osmislio u suradnji s organizacijama osoba s invaliditetom (tj. s organizacijama pružateljima usluga), snažno se preporučuje uključivanje takvih dionika (npr. lokalne dionike blizu mjesta održavanja obuke) kroz studijske posjete ili pozivanje govornika iz takvih organizacija u učionicu. Imati takav izravan kontakt i putem interneta bolje je nego uopće ga ne imati, ali osobna prilika za raspravu i razmjenu tijekom nastave u prisutnosti poželjnija je.

Interaktivni segmenti nastave u prisutnosti, vježbe i ostali materijali navedeni su u poglavljiju nastavnih materijala i obuka, a datoteke su dostupne za preuzimanje u online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>

3.6 Dodatna razmatranja higijene i sanitacije za situacije pandemije

I_TEM projekt je prvobitno osmišljen tijekom vrhnica pandemije Covid-19. Iako su koristi korištenja dopunskih digitalnih elemenata obuke ostale jednako relevantne i nakon pandemije kao i prije nje, specifični scenarij pandemije imao je tek smanjenu važnost u vrijeme pilot treninga.

Privremeni skloništa u slučaju evakuacije zbog hitnih situacija uvijek zahtijevaju opće poštivanje higijenskih pravila, budući da brojni ljudi žive na relativno malom, prepunom prostoru, a rizik od bolesti bio je važan faktor i prije pandemije Covid-19. Ova razmatranja trebaju se odraziti u radu kvalificiranog privremenog skloništa bez obzira na ciljne skupine i njihove socijalne usluge koje su adresirane u projektu.

Ipak, dodatna higijenska pitanja su razmatrana od samog početka projekta i trebala bi se poštivati i poučavati kada je to relevantno.

Glavni fokus bio je na testiranju prilikom registracije po dolasku u privremeno sklonište u hitnim situacijama te mogućnosti karantene ili izolacije zaraženih osoba. Iz gore navedenih razloga, sprječavanje bolesti unutar populacije skloništa, primjerice putem distanciranja, gotovo je nemoguće, stoga bi fokus trebao biti na ne primanju zaraženih osoba u populaciju (sklonište kao "otok"). Ipak, opće protuinfektivne mjere trebaju se poduzeti u pandemijskoj situaciji - poput održavanja distance gdje je to moguće, nošenja maski, posebice tipa FFP2 te dostupnost i korištenje dezinfekcijskih gelova i sredstava za čišćenje.

Svaka pandemija zahtijevat će vlastite specifične higijenske mjere, koje će odrediti

nadležne vlasti. Tijekom katastrofe (potres, velike poplave, požari, itd...), treba pronaći način kako bi se trenutno mogli obuhvatiti i nositi s obje situacije. U tom trenutku, potrebno je poduzeti potrebne korake zajedno sa svim dionicima. U kontekstu složene hitne situacije, pandemija bi dodala još jedan nivo izazova. U svakom slučaju, najbolje moguće rješenje bit će pronađeno kroz profesionalan pristup. Ključni element je da se donošenje odluka provodi uključivanjem svih dionika.

Valja napomenuti da radna skupina I_TEM-a preporučuje da se ne zaustavi pružanje socijalnih usluga/ upravljanje socijalnim pitanjima u takvim situacijama. Fokus na izolaciju skloništa kao takvog trebao bi omogućiti nastavak podrške cilnjim skupinama projekta čak i u pandemijskim uvjetima.

Ne preporučujemo opći pandemijski segment u našem modelu nastavnog plana ili primjeru strukture tečaja, ali smatramo da je opisana struktura dovoljno fleksibilna da doda takav sadržaj, po mogućnosti uz uključivanje relevantnih lokalnih vlasti i dionika za takve situacije, ako je potrebno ili traženo. Zadržavanje teme pandemije, koja je izgubila svoju važnost u vrijeme pisanja, iz standardnog nastavnog plana korisno je za obuku, usredotočujući se na pitanje koje se i dalje prepoznaće kao kontinuirano relevantno i stoga može privući više potencijalnih volontera ili drugih sudionika da prođu tečaj.

3.7 Primjer sastava tečaja

Sljedeći primjer može se prilagoditi lokalnim potrebama, sastavu grupe ili specifičnim rizičnim scenarijima. Vježbe i segmenti mogu se zamijeniti ekvivalentnim zamjenama s usporedivim rezultatima učenja.

Vremenski okviri su stoga opće preporuke temeljene na iskustvu iz projekta i njegovih pilot tečajeva, a ne gotova agende za tečaj.

Očekujemo da će osobe koje će prilagođavati tečaj napraviti promjene i postaviti prioritete prema svom kontekstu ili preferencijama, zbog čega procijenjena vremena za svaku dionicu ne odgovaraju uvek istom broju sati ili obrazovnih jedinica dnevno.

U trenutnom obliku, dio tečaja uživo koncipiran je kao tjedni tečaj, s mogućim odlaskom sudionika posljednjeg dana nakon sesije evaluacije.

Svaka od četiri ciljne skupine ima fokus dan. Izuzetak je ciljna skupina različitih kultura, jer taj segment dijeli prvi dan s dionicom za obilazak terena / posjet dionicima, nastavljajući se sljedeći dan. Također postoji poseban "Doživljajni dan" posvećen i starijim osobama i osobama s invaliditetom. Taj dodatni dan namijenjen je praktičnim i interaktivnim vježbama, što smatramo temeljnom prednošću nastave uživo koju preporučujemo da se maksimalno iskoristi u kontekstu mješovitog učenja (online i offline) kao što je ovaj.

Online dio mješovitog učenja predviđen je kao osiguravanje materijala kao računalnih datoteka odgovarajućih formata u e-learning portalu. Digitalni nastavni materijali korišteni u I_TEM-u trebali su se izraditi kako bi se mogli savladavati u vlastitom ritmu polaznika, bez određenih vremenskih ograničenja. Preporučujemo da se e-learning materijali ponude polaznicima nekoliko tjedana prije dijela tečaja uživo i ostanu dostupni što je duže moguće u nastavku.

Sastav tečaja ima dva termina za terenske posjete ili sudjelovanje dionika cilnjih skupina. Smatramo to minimumom. Posebno s obzirom na ciljne skupine koje se mogu predstaviti same, poput starijih osoba, osoba s invaliditetom i migranata, pitanje je uključenosti imati priliku za izravan dijalog kao dio tečaja. Primjer bi mogao biti posjet lokalnoj udruzi osoba s invaliditetom ili pozivanje relevantnih govornika na tečaj.

Drugi terenski posjeti koji nisu usmjereni izravno prema određenoj ciljnoj skupini također mogu biti vrijedni - na primjer, posjeti javnim ustanovama odgovornim za upravljanje u hitnim situacijama.

Imajte na umu da ovaj kurikulum prepostavlja nastavno osoblje s osnovnim praktičnim poznавanjem obrađenih tema! Stupanj opisa sadržaja stoga namjerno nije usmјeren na laike.

Za nastavne materijale i obuku, OER kao i reference na nebesplatne resurse, pogledajte sljedeće poglavlje i naš online

katalog na adresi <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>.

	Naslov	Opis	Online
Dan 1	<i>Uvod i Dan fokusiran na djecu</i>		
0,5 sati	<i>Uvod</i>	Pregled organizacije tečaja + Vježba za „probijanja leda“ (Npr. -> Vježba lomljenja leda 1 ili 2)	Organizacijski dokumenti (dnevni red itd.). Vježba „probijanja leda“ može imati digitalnu medijsku podršku.
1 sat	<i>Crtanje kampa (prva instance)</i>	-> O-G1 Sudionici dobivaju samo kratak uvod o tome što je privremeno sklonište u hitnim slučajevima (15 minuta). Zatim imaju 45 minuta da izrade plan kampa privremenog skloništa u hitnim slučajevima. Neće biti ocjenjivanja, već će se uspoređivati na kraju kada se vježba ponovi.	Dodatno/pozadinsko čitanje: Priručnik Sphere - Minimalni standardi za upravljanje kampovima.
1,5 sati	Djeca u privremenom skloništu u hitnim situacijama	Situacija djece u hitnim situacijama i u privremenom skloništu. Društvene potrebe u privremenom skloništu i posebne potrebe djece.	Materijali koji se dijele za učenje i na licu mjesta radi referencije: Video o Giuliji (djeca spašavana nakon potresa) + Prezentacija djece u privremenom skloništu
2 sata	Giocheria prezentacija	Potresena djeca i najbolje prakse: Zaštićena struktura Anpasa za djecu	Materijali za predavanje također su podijeljeni u e-učenju radi referenciranja: Prezentacija Giocheria
1,5 sati	Politika nulte tolerancije (zaštita djece)	Uputstvo za prepoznavanje znakova lošeg postupanja i zlostavljanja i kako prijaviti nadležnim vlastima.	Materijali za predavanje također su podijeljeni u e-učenju radi referenciranja: Prezentacija o zaštiti djece. Dodatno čitanje na mreži:

			Međunarodni standardi zaštite djece
1 sat	Penta Pinta prezentacija	Djeca u privremenom skloništu i najbolja praksa: foto-priča iz privremenog skloništa u Amatriceu tijekom potresa u središnjoj Italiji	Materijali za predavanje također su podijeljeni u e-učenju radi referenciranja: Prezentacija i primjer fotografске izložbe
1 sat	Komunikacija i prikupljanje informacija 1/4	Aktivnost -> O-G2: Sudionici trebaju osmislići obrazac za prikupljanje informacija potrebnih za brigu o djeci. Kako mogu pružiti djeci informacije koje su im potrebne - rasprava na kraju. (ponovit će se za svaku ciljanu skupinu)	Primjer upitnika dijelit će se online nakon toga.
Dan 2 <i>Dan fokusiran na multikulturalne aspekte</i>			
3 sati	Važan terenski posjet / posjet dionicima	Na primjer, posjet lokalnim dionicima zaštite civilnog stanovništva koji nisu izravno uključeni u vašu obuku.	Može se razmotriti razmjena dionika putem interneta ako fizički posjet nije izvediv, ali preferira se osobno uključivanje ovog elementa tečaja.
1 sat	Uvod	Videozapisi UNESCO-a, rasprava o "Što je kultura?"	Pozivanje na materijale za čitanje / odlomak: Cultural Iceberg: Beyond Culture (1976) by Edward T. Hall Poveznice na daljnje čitanje. Prezentacija dostupna u e-učenju.
2 sati	Neverbalna komunikacija	Video: "Talijan na Malti"	Prezentacija/Video pruženi/povezani u e-učenju.

		Vježba -> OC1: "Zatraži..." Naučene lekcije od grupe: rješenja i prilike	
Dan 3			
3 sata	Komunikacija	Uvod u važnost komunikacije Aktivnost -> C3: "Derdians" Rasprava i usporedba aktivnosti	Prezentacije/videozаписи koji se pružaju / povezuju u e-učenju.
2 sata	Stereotipi i predrasude	Videozapis: Adopt-a-Dane 1. Aktivnost: Stereotip izazovne slike ili medijski upiti, zatim Vježba C1, "NASA" + daljnja rasprava. 2. Aktivnost: Vježba ->O-C2 "Tko sam ja?" + Rasprava	Videozapis koji se pruža / povezuje u e-učenju. Skup slika sa stereotipom koji izaziva medijske upite Nakon toga: Podijeli "rješenje" za likove Tko sam ja
1 sat	Komunikacija i prikupljanje informacija 2/4	Aktivnost ->O-G2: sudionici moraju izmisliti obrazac za prikupljanje informacija koje su im potrebne za brigu o ljudima različitog kulturnog podrijetla. Kako im mogu dati potrebne informacije - rasprava na kraju. (ponovit će se za svaku ciljnu skupinu)	Primjer upitnika koji se nakon toga dijeli na internetu
Dan 4	<i>Dan posvećen starijim osobama</i>		
1 sat	Definicija starijih osoba i osoba s invaliditetom	Razgovor o izazovima, veza između skupina.	Video uvod "Izvještaj o misiji poplave"

		<p>Dijeljenje iskustava. Također istaknite posebnosti skupina, poput „životinja pomagača“.</p> <p>Prezentacija "Stariji"</p>	<p>Prezentacija podijeljena nakon toga za referencu</p> <p>Online pozadinsko čitanje:</p> <p>ADCAP Good practice guide: embedding inclusion of older people and people with disabilities in humanitarian policy and practice</p> <p>HelpAge - Older People in Emergencies</p> <p>HelpAge - Protection Interventions</p> <p>HelpAge Nutrition Interventions</p> <p>UNHCR Emergency Handbook Older Persons</p>
1 sat	Uvjeti s kojima se treba nositi u hitnim situacijama	Grupni rad + prezentacija	Prezentacija podijeljena nakon toga za referencu.
1 sat	Demencija	<p>Video: Kako vide svijet?</p> <p>Rasprava: Autobusna „stanica za nigdje“ kao jedna terapijska metoda.</p>	Poveznica na video podijeljena u e-učenju nakon toga.
1,5 sati	„Meke“ vještine: Komunikacija	<i>Uvodno objašnjenje/prezentacija + "Mrzovoljni čovjek" (Uloga)</i>	
1 sat	Sudjelovanje / Ovlaštenje	Zašto je sudjelovanje važno? Metode i prilike	
	Komunikacija i prikupljanje informacija 3/4	Aktivnost -> O-G2: sudionici moraju izmisliti obrazac za prikupljanje informacija koje su im potrebne za skrb	

		<p>o starijim osobama. Kako im mogu pružiti potrebne informacije - rasprava na kraju.</p>	
Dan 5	<i>Dan usmjeren na osobe s invaliditetom</i>		
1 sat	ACCA Procjena potreba za skrbi i kontrola pomoći	Prezentacija i vježba Za starije osobe i osobe s invaliditetom -> O-PE2	Prezentacija i materijali ACCA-e dostupni su putem e-učenja.
1 sat	Uvod u osobe s invaliditetom, različite vrste invaliditeta, stereotipi.	Video, Prezentacija -> PD1	Višestruke relevantne web poveznice za čitanje (vidi katalog)
1,5 sati	Iskustvena radionica	Krug obuke: na primjer, kako se osjeća osoba s autizmom? (tiha/mirna mjesta), vizualne poteškoće, gluhoća, motorička oštećenja - 4 grupe -> O-D1	
1 sat	Analiza rizika	Koji su mogući rizici? Kako ih spriječiti? Rješenja/intervencije Vježba	Prezentacija podijeljena u e-učenju radi referenciranja.
1 sat	Alati za komunikaciju	Primjeri aplikacija, piktograma, simbola, rutina... (MAKATON, Arasaac) Vježba: Kako napraviti pravila/raspored kućanstva... kratko i jednostavno. -> PD3	Prezentacija podijeljena u e-učenju radi referenciranja.
1 sat	Kako pristupiti osobama s invaliditetom.	Prezentacija -> PD2	Prezentacija podijeljena u e-učenju radi referenciranja.
1 sat	Sudjelovanje / Osnaživanje	Zašto je to važno? Koje su metode/alati/rješenja /aktivnosti?	Prezentacija podijeljena u e-učenju radi referenciranja.

	Komunikacija i prikupljanje informacija 4/4	Aktivnost -> O-G2: sudionici trebaju izmisliti obrazac za prikupljanje informacija potrebnih za brigu o potrebama podrške osoba s invaliditetom. Kako im mogu pružiti potrebne informacije - rasprava na kraju. (ponovit će se za svaku ciljanu skupinu)	Primjer upitnika dijelit će se online nakon toga.
Dan 6	<i>Dan "Segmenti iskustva i vježbe" za starije osobe i osobe s invaliditetom.</i>		
2-3 sati	Terenski posjet mjestu ili relevantnom dioniku.	Na primjer: razmjena s lokalnom organizacijom za osobe s invaliditetom.	Može se razmotriti razmjena dionika putem interneta ako fizički posjet nije izvediv, ali preferira se osobno uključivanje ovog elementa tečaja.
1 sat	Vježba s višestrukim invaliditetom "Loši pomagači"	2 grupe mijenjaju se nakon 30 minuta, -> O-D2	
	Vježba "Zbrka"	2 grupe mijenjaju se nakon 30 minuta, -> D1	
2 sata Ovisno o broju sudionika/ grupa - 20 minuta po stanici.	"Vježba doživljaja" na tečaju, koja se sastoji od vježbi poput:	Pogledajte vježbe -> O-D1, O-D3, O-E3	
	"Slijepac i hromi"	Međusobna pomoć / ispunjavanje zadatka s različitim simuliranim oštećenjima	

	Tjelesna prepreka za invalidska kolica		
	Osjetilna deprivacija	npr. odijelo za starenje	
	Evakuacija nepokretnih osoba	Vježba nošenja	
	Osnovne mjere skrbi za starije osobe	Sudionici će biti glumci npr. Podrška pri jedenju, Vježba mijenjanja pelena, pranje ruku/lica, posteljina	
	Osnovne mjere pružanja skrbi osobama s invaliditetom	Na primjer, pomoć pri transferu iz invalidskih kolica.	
1,5 sati	Crtanje kampa (drugi primjerak)	-> O-G1 Razdvojite sudionike u različite grupe. S novim saznanjima stečenim tijekom obuke, izradite novi plan kampa te ga usporedite s onim koji je izrađen na početku u evaluaciji na kraju.	
Dan 7	<i>Sažetak, završne riječi, povratna informacija/procjena</i>		
	POVRATNA INFORMACIJA / Procjena	Procjena se sastoji barem od standardne ankete za ocjenjivanje događaja obrazovanja/obuke. Ako uvodite ovu obuku, preporučljivo je održati i nestandardiziranu kvalitativnu raspravu o obuci s vašim sudionicima i trenerima.	Anketa za evaluaciju trebala bi se provesti online - ili na platformi za e-učenje ili na odgovarajućoj usluzi treće strane (npr. GForms).

Multiplikatorski događaj - Predstavljanje rezultata projekta međunarodnim volonterima za hitne slučajeve tijekom vježbe

4. Obrazovni resursi

Ovo poglavlje razlikuje preporučene nastavne materijale (koji mogu biti vježbe, mediji za raspravu ili resursi koji se dijele putem e-učenja radi pripreme ili čitanja pozadine) koji su korišteni kao dio pilot treninga projekta i originalni sadržaj koji su razvili treneri kao dio projekta, a koji objavljujemo kao otvorene obrazovne resurse (OER). Ne-besplatni/ne-otvoreni resursi ipak su kratko opisani u skladu s njihovom namjenom i upotrebom u I_TEM temeljenom treningu uz napomene ili web-linkove za daljnje informacije.

Sljedeće pod-poglavlje kratko opisuje obrazovne resurse s naglaskom na rezultat učenja. Za stvarne medijske datoteke, pružamo online katalog na web stranici projekta koji uključuje ne samo prezentacije i druge originalne materijale, već i veze prema drugim relevantnim izvorima.

Ovaj online katalog dostupan je na:

<https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue/>

4.1 Preporučeni nastavni materijali i vježbe

Sljedeći nastavni materijali i vježbe su se koristili u pilot tečajevima I_TEM obuke i referirani su u modelu sastava tečaja. Navedeni sadržaj ima autore izvan okvira projekta, zbog čega su opisi sažeti, kao citat u okviru projekta sa željenim rezultatom učenja, te nude veze prema originalnim izvorima.

Nadalje, u poglavlju 4.2 nalaze se dodatni nastavni materijali i vježbe koje su originalni radovi projektnog tima. Ovi materijali se nude kao otvoreni obrazovni resursi.

4.1.1 Djeca

Svi relevantni nastavni materijali korišteni u I_TEM-u su objavljeni kao otvoreni obrazovni resursi, pa pogledajte poglavlje 4.2.1 materijala o ciljnoj skupini djece.

4.1.2 Osobe različitih kulturnih pozadina

C1 Vježba: Izazov preživljavanja na Mjesecu NASA-e::

https://www.nasa.gov/pdf/166504main_Survival.pdf

Izvor: Jay Hall, The procedural rules from Hall & Watson's study (1970) NASA and Jamestown Education Module

Cilj: NASA-izazov preživljavanja na Mjesecu je vježba razvoja tima. Može se koristiti kao uvodna aktivnost i pomoći u stvaranju timova.

Metoda: U vježbi ste dio posade svemirskog broda. Plan misije bio je sletjeti blizu matičnog broda na Mjesecu, ali mehanički problemi prisilili su vas na slijetanje više od stotinu milja udaljenog od mjesta sastanka. Brod i mnogi od potrepština su oštećeni pri

slijetanju, a na vama je da odaberete 15 različitih predmeta i prioritizirate /rangirate ih prema važnosti za preživljavanje. Prvo kao pojedinac, a zatim kao dio grupe.

Rezultat: Učinkovit rad u timu, donošenje odluka u grupi, učinkovitost tima - odluke tima su učinkovitije od pojedinačnih odluka.

C2 Vježba: Albatros:

Izvor: Theodore Gochenour (1993): Beyond Experience. Yarmouth/USA: Intercultural Press **Cilj:** Cilj je da sudionici steknu iskustvo nepravljenja prepostavki o drugim kulturama na temelju vlastite socijalizacije.

Opis: Dvoje trenera preuzima uloge "Albatrosijanaca". Sudionici su zamoljeni da promatraju ponašanje ove dvoje ljudi i da pišu bilješke. Par ulazi u sobu, a Albatrosijanac sjeda na mušku stolicu, dok Albatrosijanka kleći na podu. Žena uzima kikiriki u lјusci. Muškarac joj uzima iz ruke prije nego što može pojesti kikiriki i sam pojede nekoliko orašastih plodova s demonstrativnim žvakanjem. Zatim daje lјusku ženi, koja sada također pojede neke orašaste plodove i zatim stavi lјusku na stranu. Nakon jela, muškarac stavlja ruku na ženino rame, koja se tri puta nagnje prema zemlji. Nakon toga, par se diže i, kao oproštaj, prolazi oko kruga sudionika, pri čemu žena prati muškarca, te izlaze iz prostorije. Ono što se na prvi pogled možda činilo kao patrijarhalno društvo u očima Zapadnjaka zapravo je bila kultura dominirana majčinskim vrijednostima. Albatros je simulacija. Namijenjena je prikazivanju zamki etnocentrizma, a studenti moraju proučiti kratki skeć susreta između dviju kultura i pokušati objasniti razloge iza albatrosijanskih obreda. Zašto su žene uvijek ispod muškarca u Albatrosu? Zašto žene ne nose cipele? Zašto poslužuju takav čudan obrok?

Rezultat: Sudionici postaju osjetljiviji na kulture s nepoznatim skupom pravila. Shvaćaju koliko je teško opisivati situacije bez njihova tumačenja. Vježbaju međukulturalnu kompetenciju i uče se stalno pitati: Što vidim?

C3 Vježba: The Derdians:

Izvor: <https://www.nonformality.org/wp-content/uploads/2006/03/derdians.pdf>

Cilj: Iskusiti kulturne barijere pri obavljanju zadatka u drugoj zemlji.

Opis: Ova igra simulira susret i ponašanje dviju kultura. Grupa je podijeljena na dva tima, inženjere i Derdijance. Tim inženjera odlazi u stranu zemlju i govori Derdijancima kako izgraditi most. Grupa dobiva različite upute i treba pronaći pristup stranom kulturnom ponašanju.

Rezultat: Osvještenost o diskriminaciji i poštovanje stranog kulturnog ponašanja.

Uvodna prezentacija koja vodi prema vježbi dostupna je u našem online katalogu na: <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>

Prateći internetski resursi i literatura za daljnje čitanje

Teorijska pozadina:

Cultural Iceberg: Beyond Culture (1976) by Edward T. Hall

Opis: Godine 1976. Edward T. Hall razvio je analogiju ledenjaka kulture. Ako je kultura društva bila ledenjak, pretpostavio je Hall, tada postoji nekoliko vidljivih aspekata iznad vode, ali postoji veći dio skriven ispod površine.

Ishod: da ne možemo prosuđivati novu kulturu samo na temelju onoga što vidimo kada prvi put uđemo u nju. Moramo se posvetiti upoznavanju pojedinaca iz te kulture i komunicirati s njima. Samo tako možemo otkriti vrijednosti i uvjerenja koja leže u osnovi ponašanja tog društva

Web linkovi za daljnje čitanje

Multiculturalism (Stanford Encyclopedia of Philosophy):

<https://plato.stanford.edu/entries/multiculturalism/>

Multiculturalism and minority rights: West and East:

https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/6206/ssoar-jemie-2002-iss_4-kymlicka-multiculturalism_and_minority_rights.pdf?sequence=1

Cultures, religions and minorities in Europe:

<https://www.pewresearch.org/religion/2018/10/29/eastern-and-western-europeans-differ-on-importance-of-religion-views-of-minorities-and-key-social-issues/>

European Commission on Cultural, ethnic and religious diversity challenges in Europe:
https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/addressing-cultural-ethnic-religious-diversity-challenges-europe-comparative_en

cultural-ethnic-religious-diversity-challenges-europe-comparative_en

- Videa koja su relevantna za uvodne rasprave ili poticaje za razmišljanje, bilo online ili tijekom sesije u prisutnosti:

- UNESCO Cultural Diversity:
<https://www.youtube.com/watch?v=nDWTMXe7iTQ>

Kratki isječak UNESCO-a o tome što je kulturna raznolikost i kako je možemo definirati.

- Italian man who went to Malta:<https://www.youtube.com/watch?v=Ou2vqAwNEW8>

Humorni video kao poticaj za razmišljanje o uzimanju u obzir izazova komunikacije s različitim kulturama.

- Adopt a Dane Foundation:
<https://www.youtube.com/watch?v=GyVP4dhK5mM>

Humorni video kao poticaj za razmišljanje - promjena perspektive o predrasudama i stereotipima drugih kultura.

Set slika s podražajima za razmišljanje o vlastitim stereotipima i pogrešnim shvaćanjima dostupan je u online katalogu (slike osoba koje se "ne čine" kao da obavljaju svoje stvarne poslove i kompetencije u kontekstu fotografije). Prethodno navedene poveznice također se mogu pronaći u online katalogu.

Online katalog dostupan je ovdje:<https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>

4.1.3 Starije osobe

PE1 Plenarni segment: Kako se osjeća osoba s demencijom

Cilj: Dobiti bolje razumijevanje o demenciji i kako osobe s demencijom mogu doživljavati svoje okruženje.

Metoda: Video može biti prikidan alat za prikaz perspektive osobe s demencijom, budući da vizualno i slušno iskustvo pridonosi razumijevanju. Nadalje, lako ga je integrirati u informativnu prezentaciju o temi.

Izvor: Različita videa su producirani od strane institucija poput Social Care Wales TV ili Social Care Institute for Excellence koje se mogu pronaći na YouTubeu, npr.:

https://www.youtube.com/watch?v=q_sWiwI3yP0&ab_channel=SocialCareWalesTV%2FGofalCymdeithasolCymru

https://www.youtube.com/watch?v=Erizl1WL8yQ&ab_channel=SocialCareInstituteforExcellence%28SCIE%29

Rezultat:

Kratkoročno: reflektirati situacije i reakcije/ponašanja koje su se pojavile prilikom rada s osobama s demencijom.

Dugoročno, u kombinaciji s prezentacijom: promijeniti ponašanje prema osobama s demencijom u smislu strpljenja, empatije i općeg razumijevanja mogućih potreba.

PE2 Plenarni segment: Obuka skrbnika za osobe s demencijom

Cilj: Steći razumijevanje i alate o načinu komuniciranja s osobom s demencijom, kako naglasiti svrhu i kako pronaći zajedničko rješenje za svakodnevne probleme.

Metoda: S najboljim iskustvima prakse, prezentira se što "činiti" i što "ne činiti", zajedno s mogućim posljedicama.

Izvor: Različiti otvoreni izvori dostupni su na YouTubeu, koje su napravile institucije poput UCLA Health Alzheimer's and Dementia Care Program.

Rezultat: Upoznati pogodjene osobe s praktičnim alatima, idejama kako rješiti probleme te smanjiti moguće nesigurnosti koje mogu otežati rad.

4.1.4 Osobe s invaliditetom

PD1 Plenarni segment: Definicije i uvod u ciljanu skupinu osoba s invaliditetom

Cilj: Prijenos osnovnog razumijevanja kako je ciljana skupina definirana, koje su njihove specifične potrebe, koje podrške zahtijevaju. Također istaknuti mitove, stereotipe i predrasude s kojima se svakodnevno susreću te načine kako ih sprječiti.

Metoda: Prezentacija s interaktivnim elementima rasprave, uključujući mnoge poticaje za razmišljanje, razvijena od strane Organizacije osoba s invaliditetom.

Izvori: Prezentacija u prilogu, temeljena na službenim izvorima o pravima i konvencijama, mediji koje pružaju organizacije osoba s invaliditetom

Ishod / rezultat učenja: Teoretsko razumijevanje ciljane skupine i ključni elementi za razmatranje prilikom rada s njima.

PD2 Plenarni segment: Kako pristupiti osobama s invaliditetom

Cilj: Biti spremjan tretirati i osnažiti osobe s invaliditetom na ispravan i pravedan način. Informirati skrbnike da trebaju uzeti u obzir sve osobne stvari i razmotriti holističko razumijevanje. Izraziti i pokazati mnoge načine interakcije s osobama s invaliditetom. Znati postavljati prava pitanja kako bi saznali više o osobi iza invaliditeta. Znati slušati osobu iza invaliditeta i kako podržati donošenje odluka radi promicanja neovisnosti za osobe s invaliditetom. Imati na umu promicanje inkluzije za osobe s invaliditetom.

Metoda: Prezentacija s interaktivnim elementima rasprave, kratki videozapisi koji uključuju mnogo poticaja za razmišljanje i prikazuju primjere. Interaktivne vježbe i aktivnosti sa sudionicima su vrlo preporučljive.

Izvori: Prezentacija u prilogu, temeljena na službenim izvorima. U prezentaciji se nalazi mnogo više službenih izvora u obliku veze za dodatne informacije i primjere.

Načini interakcije s osobama s invaliditetom:

<https://www.themobilityresource.com/blog/post/10-correct-ways-to-interact-with-people-with-disabilities/>

<https://www.wikihow.com/Interact-With-People-Who-Have-Disabilities>

<http://uiaccess.com/accessucd/interact.html>

<https://www.dhs.state.il.us/page.aspx?item=32276>

Kako razgovarati s nekim tko ima intelektualne teškoće:

<https://www.wikihow.com/Talk-to-Someone-with-an-Intellectual-Disability>

Zašto je važno osnažiti osobe s invaliditetom:

<https://www.enableme.ke/en/article/10-reasons-why-we-need-to-empower-people-with-disabilities-1275>

Fizička aktivnost za osobe s invaliditetom:

<https://www.cdc.gov/ncbddd/disabilityandhealth/features/physical-activity-for-all.html>

Rad s osobama s invaliditetom u prisilnom raseljavanju:

www.unhcr.org/4ec3c81c9.pdf

Videozapisi:

Kako pristupiti osobama s invaliditetom (Obuka osjetljivosti na osobe s invaliditetom)

-

<https://www.youtube.com/watch?v=Gv1aDEFIXq8>

Samozastupanje-

<https://youtu.be/cEhfcOBPVMU>

Rezultat učenja: Stvaranje suštine partnerskog principa za njegovatelje kako bi bolje razumjeli s čime različite vrste osoba s invaliditetom trebaju pomoći te utvrdili relevantnost i sposobnosti njegovatelja u kontekstu privremenog skloništa u hitnim situacijama. Pojašnjenje i podsjetnik o važnosti sudjelovanja osoba s invaliditetom u zajednici.

PD3 Plenarni segment: Alati za komunikaciju:

Cilj: Upoznati se s dostupnim metodama komunikacije.

Metoda: Prezentacija s različitim načinima komunikacije. Osnovne informacije o programima ARASAAC i MAKATON koji olakšavaju komunikaciju s osobama s invaliditetom. Na kraju prezentacije sudionici su podijeljeni u grupe i njihov zadatak je komunicirati osnovne informacije - dnevnu rutinu u skloništu u hitnim situacijama.

Rezultat: Komunikacija je ponekad vrlo teška, čak i kada govorimo istim jezikom. Međutim, postoje različiti službeni i neslužbeni resursi koje možemo koristiti.

Izvori:

Vrste komunikacije, definicija, primjeri, prednosti za radno okruženje:
<https://www.personio.com/hr-lexicon/types-of-communication/#what-are-the-main-types-of-communication>

Program Makaton:
<https://makaton.org/>

Primjer videa s primjenom kako naučiti Makaton:
<https://www.youtube.com/watch?v=qWtS8jmwV34&t=4s>

Program Arasaac:
<https://arasaac.org/>

Poveznice također dostupne u našem online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>

D1 Vježba "Zbrka"

Izvor: Source: Pećnik, N., Strac, B., Ljubešić, M., Jeić, M., Pribela Hodap, S., Grubić, M.: RASTIMO ZAJEDNO PLUS - program radionica s roditeljima djece s tečkoćama u razvoju - priručnik za voditelje (Zagreb, 2014.)

Cilj: Cilj ove igre je pokazati ljudima kako se osjećaju osobe s invaliditetom (ADHD, autizam, intelektualne teškoće) i starije

osobe (demencija, senzorni problemi) kada dobiju previše informacija i prekomjerno su stimulirani.

Metoda:

Dijelimo ljudе u grupe od 4.

Ljudе se zamoli da sjednu na stolice. Na svakoj stolici nalazi se papir s oznakom slova (A, B, C, D) i opisom zadatka.

A: Pričate priču. Možete govoriti o svom danu, putovanju, svom ljubimcu itd. Također dajete odgovore na pitanja koja postavlja osoba B i osoba D. Imitirate pokrete koje osoba C radi.

B: Postavljate osobi A zatvorena pitanja (pitanja na koja se može odgovoriti s DA ili NE).

C: Radite pokrete šakama, rukama, licem, nogama koje osoba A mora imitirati.

D: Postavljate osobi A otvorena pitanja (pitanja na koje se ne može odgovoriti s DA ili NE, već je potreban opsežniji odgovor).

Nakon nekog vremena, ljudi mijenjaju sjedala na znak trenera. Osoba A postaje osoba B i tako dalje... Kod svake promjene osobe mijenjaju uloge, dok svaka osoba ne isproba svaku ulogu (A, B, C, D).

Rezultat: Bolje shvaćanje izazova s kojima se suočavaju osobe s određenim invaliditetom ili određenim stanjima koja pretežito utječe na starije osobe te poboljšano, empatično razumijevanje njihovih potreba za podrškom.

4.2 Otvoreni obrazovni resursi

Vježba za probijanje leda 1: Upoznavanje

Cilj: Budući da radionice I_TEM uključuju veliki broj vježbi i grupnog rada, korisno je

pružiti priliku da sudionicima postane ugodno s drugim sudionicima i podijele neka iskustva koja su imali u vezi s temama.

Metoda: Sudionici su podijeljeni u grupe i zamoljeni da se predstave pokrivajući pitanja koja su unaprijed definirali treneri. Korisno je proći kroz opće informacije o osobi kao i informacije vezane uz temu. Nakon 10-15 minuta (ovisno o veličini grupe), svaka osoba treba predstaviti drugu osobu iz grupe publici.

Rezultat: Predstavljanjem od strane druge osobe razvija se jača veza između Osobe A (osobe koja predstavlja) i Osobe B (osobe koja je predstavljena). Također, potrebna je veća pažnja kako bi se reproducirale nove informacije. Nadalje, osoba A vjerojatno odabire različite informacije za predstavljanje i isticanje temeljene na vlastitim interesima, a koje osoba B možda ne bi istaknula.

Vježba za probijanje leda 2 "Kolo sreće"

Cilj: Opće poboljšanje poznanstva među sudionicima

Metoda: Online kolo sreće daje govorne poticaje za osobne anegdote i slične točke. Ovo se također može replicirati bez digitalnog alata crtanjem pitanja nasumično na papiru.

Rezultat: Razbijanje konverzacijskih barijera i opće poboljšanje poznanstva koje

će pomoći s otvorenosću prema komunikaciji u dalnjem tijeku tečaja.

Poveznica na online kolo sreće je <https://wordwall.net/it/resource/35472480/presentation> (također navedena u našem online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>)

Obuka pilota - Iskusite vježbu kako biste stekli neformalno, ali dublje razumijevanje ciljne skupine

O-G1 Crtanje kampa

Cilj:

Ova vježba povezana je s jedinicom o crtajući kampa koja je dana na početku. Cilj je da sudionici primijene ono što su naučili na obuci. Trebalo bi jasno pokazati da su ideje o kampu koje su sada razvijene različite od skica koje su sudionici napravili na početku. Ne postoji standardni kamp koji će zadovoljiti sve potrebe. Svako rješenje će biti drugačije i to je potpuno u redu. Važno je da postane vidljivo da sudionici poznaju potrebe ranjivih skupina i planiraju kamp prema tome. Na kraju, raspravljaju o tome i uspoređuju prije i poslije. Bitno je da ovu jedinicu vodi trener koji ima stvarno iskustvo s kampovima.

Opis metode:

Metoda je relativno jednostavna. Sudionici se dijele u grupe i dobivaju list papira za flipchart i potrebnii materijal za crtanje/lijepljenje komponenti kampa. Može se koristiti prazan papir ili standardni plan kampa od lokalne civilne zaštite kako bi se to učinilo konkretnijim. Normalni planovi obično sadrže malo ili nimalo elemenata koji zadovoljavaju potrebe ranjivih skupina. Na temelju toga, pojedinačni elementi mogu se dobro izraditi. Zatim se sudionicima daje 30-45 minuta za davanje prijedloga. Da bi bilo zanimljivije, sudionicima se mogu pružiti i građevinski elementi koje sadrže pogreške. To sudionicima postavlja izazov da provjere praktičnost određenih elemenata. Nakon toga, trener provodi evaluaciju pojedinačnih prijedloga. Ovo iskustvo pomaže sudionicima da dobro iskoriste stečeno znanje.

Rezultat:

Na kraju, postoje prilagođena rješenja kampa koja su vidljivi rezultat uspješne obuke.

U našem online katalogu medija dijelimo detaljnu fotodokumentaciju, uključujući analogne medije (pripremljeni flipchartovi) implementacije vježbe koju smatramo korisnom za prilagodbu. Online katalog dostupan je na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>

O-G2 Komunikacija i prikupljanje informacija

Cilj: Stavljanje naučenih lekcija svakog fokus dana u operativni kontekst sažimanjem kako i što komunicirati s osobama odgovarajuće ciljne skupine.

Opis metode:

Ova vježba se ponavlja nakon svakog fokus dana, tj. za svaku od četiri ciljne skupine.

Scenarij je da osoba ciljne skupine (ili oni i njihovi skrbnici, npr. roditelji za djecu) stignu u privremeno sklonište tijekom izvanredne situacije velikih razmjera.

Sudionici moraju komunicirati s osobom i prikupiti informacije potrebne za rješavanje njihovih potreba za podrškom tijekom boravka u skloništu.

U grupnom radu sudionici moraju kreirati jednostrani dokument koji:

Kratko opisuje komunikaciju s osobom (opći aspekti koje treba imati na umu) i navodi postavljena pitanja ili informacije koje treba prikupiti od osobe.

Rezultat: Sudionici primjenjuju ono što su naučili tijekom dana, ponavljaju, pamte i razumijevaju u operativnom kontekstu.

Vježba ima dodanu funkciju provjere kvalitativnih rezultata učenja za trenera.

Modelni rezultati dostupni su u online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>.

4.2.1 Djeca

O-PC1 - Plenarni segment: Djeca u privremenom skloništu za hitne slučajeve

Cilj:

Ova jedinica ima za cilj upoznati sudionike s posebnim potrebama djece u vezi s traumatičnim događajem općenito, a zatim u hitnom skloništu posebno.

Metoda:

Odabrana metoda ovdje je klasično predavanje, koje se može učiniti prilično realističnim uz odabrane praktične primjere (npr. video djeteta koje je zahvaćeno katastrofom).

Rezultat:

Kroz otvoren pristup u predavanju, koje je namjerno dizajnirano da bude interaktivno, sudionici se mogu dobro upoznati s temom i time dobiti osjećaj za potrebe djece nakon katastrofe.

O-PC2 - Plenarni segment: Prezentacija "giocheria"

Cilj:

"Giocheria", što je talijanski izraz za igraonicu, struktura je unutar skloništa za hitne slučajeve koja može poslužiti kao centar za dnevnu njegu djece. Cilj ovdje je da sudionici prepoznaju potrebu za stvaranjem sigurnog prostora u skloništu za hitne slučajeve gdje se za djecu - prema njihovoj dobi - mogu brinuti stručnjaci.

Metoda:

Ovdje su prikazane različite mogućnosti koje sustavi nude (vlastite sobe u zgradama, šatori, kontejneri). Opis namjere i kako se mora organizirati organizacijska struktura.

Rezultat:

Prepoznavanje apsolutne potrebe za dječjom skrbi i kako se to može organizirati ovisno o vrsti skloništa za hitne slučajeve.

O-PC3 - Plenarni segment: Zaštita djece - politika nulte tolerancije

Cilj:

Metoda ovdje je predavanje stručnjaka, koje mora voditi iskusna osoba koja može tijekom predavanja također ukazati na praktične primjere u svakom slučaju.

Metoda:

Prezentacija s mogućnošću odgovaranja na specifična pitanja sudionika.

Rezultat:

Rezultat bi trebao biti da sudionici dobiju osjećaj za prepoznavanje zlostavljanja u različitim oblicima. I - jednako važno - stvoriti sigurnu atmosferu koja prevenira zlostavljanje.

O-PC4 - Plenarni segment: Prezentacija Penta Pinta

Cilj:

Ova jedinica je praktičan primjer iz kampa za potres u srednjoj Italiji 2016. Cilj ovdje je korištenje projekta za prikazivanje kako djeca ispunjavaju svoj boravak u skloništu za hitne slučajeve aktivnostima. Ova jedinica uspostavlja vezu između teorije spomenute na početku i načina na koji se može prenijeti u praksi.

Metoda:

Prezentacija slika, videozapisa i svjedočenja

4.2.3 Starije osobe

Rezultat:

Veza između teorije i primjera najbolje prakse.

4.2.2 Osobe različitih kulturnih pozadina

O-C1 Kulturna vježba: Zatraži...

Cilj: Komunicirati na nematerijalan način, postati svjestan jezične barijere.

Metoda: Svaka osoba dobiva jednu stavku i treba je zatražiti, ali nije im dopušteno govoriti i koristiti samo neverbalne znakove. Svi igrači izvode red kao "slušatelj" i kao "govornik".

Rezultat: Sudionici moraju pronaći način kako komunicirati s drugima i pokušati čuti ono što se ne govori te razumjeti druge.

Uvodna prezentacija koja vodi do vježbe dostupna je u našem online katalogu na:
<https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>

O-C2 Kulturna vježba: Tko sam ja?

Cilj: Osvijestiti sudionike o vlastitim potencijalno pogrešnim predrasudama.

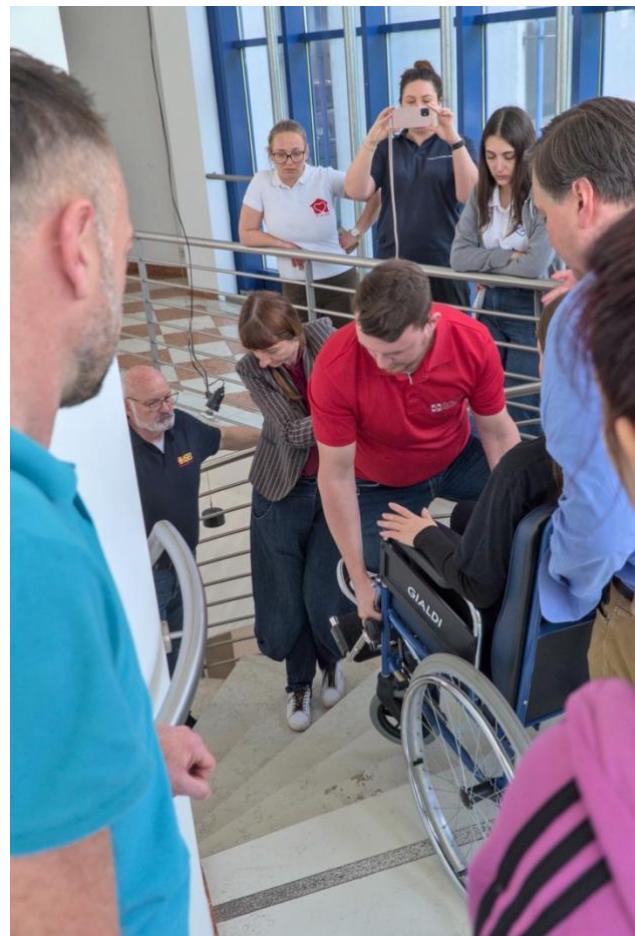
Metoda: Sudionici bi trebali reći tajnu (iznenađujući hobi, nepoznata osobina, zanimljiva aktivnost) u parovima od 2. Pokušavaju otkriti tajnu druge osobe kroz pitanja koja se mogu odgovoriti s "da" ili "ne".

Rezultat: Prepoznati da doista nitko nije slobodan od predrasuda. Svatko ima različite sudove o ljudima iz drugih skupina. Ako ste svjesni toga, već ste napravili najveći korak da to izbjegnete. Kad stupite u kontakt s drugim ljudima, često ćete biti iznenadeni na pozitivan način.

O-PE1 Uvod / Iskustva na terenu

Cilj: Pružiti razumijevanje važnosti teme i preporuke/ osnovne informacije o njezi od strane stručnjaka.

Metoda: Iskusno osoblje koje radi s ciljanom skupinom iz socijalnih usluga i zaštite civilnog stanovništva pozvano je da podijeli svoja iskustva kako bi istaknuli potrebu usredotočenja na starije osobe te opisali osnove skrbi za starije osobe. Videozapisi su ključan dio integriranog treninga.

Obuka pilota - praktične vježbe bile su u središtu tečajeva prisutnosti

Rezultat: Sudionici su dobili bolje razumijevanje općih izazova zadataka skrbnika i početno osnovno znanje o nekim

specifičnim mjerama (neke od kojih će se kasnije vježbati).

Datoteka prezentacije i videozapisi dostupni su u online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>

O-PE2 Plenarni segment: Operativni sustav - Procjena potreba za njegovom i kontrola pomoći u akutnoj fazi izvanrednih situacija (ACCA)

Cilj: Razviti razumijevanje za ACCA: sustav za provedbu procjene potreba za njegovom i kontrolu njegove usluge u akutnoj fazi situacija (katastrofa) s velikim brojem pogodjenih.

Metoda: Najprije prezentacija problemskog područja i metode. Zatim se na zaslonu prikazuju različite zamišljene osobe s osobnim podacima poput dobi, spola, ponašanja ili tjelesnih karakteristika na temelju medicinskih problema, vrste izloženosti i informacija o tome kako je osoba stigla u hitni tranzitni centar (HTC). Sudionike se moli da koriste ACCA džepne kartice kako bi identificirali njihove potrebe i time vježbali metodu.

Rezultat: Iako svaka izložena osoba dolazi s individualnim potrebama, postoji način da se te potrebe zadovolje na prikladan način. ACCA pruža standardiziranu procjenu potreba, a njezina jasna struktura je jednostavna za praćenje i uporabu za

svakoga. Sudionici su dobrodošli da ovu ideju prenesu u svoju vlastitu organizaciju.

Datoteka prezentacije i dodatni mediji za ACCA dostupni su u online katalogu na <https://item.samaritan-international.eu/online-catalogue>.

O-E2 Vježba Mrzovoljna osoba

Cilj: Pokazati da je ponekad teško dobiti informacije od ljudi - ponekad je njihov karakter zatvoren prema drugima, ponekad je to bolest koja otežava komunikaciju. Sudionici trebaju biti spremni na svaki mogući aspekt osoba koje dolaze i traže pomoći (uključujući one koji otežano komuniciraju).

Metoda: Treneri ili pomažuće osoblje preuzimaju ulogu "mrzovoljne osobe". Svaka "mrzovoljna" osoba može odabrati karakteristike (ili može dobiti karticu s prethodno postavljenim karakteristikama) koje uključuju dob, medicinsko stanje (onesposobljenost ili neka druga bolest koja ih pogađa), uzimaju li kakve lijekove i što su radili u životu (posebno ako su likovi starije osobe). Sudionici se dijele u male grupe (3-4 osobe, tako da svatko može dobiti pažnju mrzovoljne osobe i postaviti pitanja pojedinačno) i trebaju postavljati pitanja mrzovoljnoj osobi koja je došla u HTC. Svaka grupa sudionika na kraju vježbe mora

odgovoriti na 4 pitanja: dob, bolest, uzima li mrzovoljna osoba kakve lijekove, što je mrzovoljna osoba radila u svom životu? Mrzovoljne osobe moraju biti teške za komunikaciju, ne smiju odmah dati sve informacije, mogu zadržati informacije prema vlastitom nahođenju, čak do te mjere da sudionici neće moći potpuno obaviti svoj zadatak.

Rezultat: Sudionici iz prve ruke vide da svi nisu suradljivi, da ih svi neće razumjeti, da nisu svi otvorena knjiga. Nije svim sudionicima uspjelo dobiti potpune informacije od njihove "mrzovoljne" osobe. Moraju shvatiti da je u nekim slučajevima to u redu, neće uvijek moći sve savršeno obaviti.

O-E3 Vježba - Osnovne mjere skrbi

Ovo je veći skup praktičnih vježbi namijenjenih prenošenju različitih ishoda učenja - neke su praktične vještine, dok su neke iskustva igranja uloga koja pomažu sudionicima da empatiziraju s potrebama podrške ciljne skupine. U okviru većeg segmenta iskustva, sudionici mogu prolaziti kroz sve vježbe. Naravno, moguća je i prilagodba samo podskupa vježbi. Kombinacija s iskustvenim segmentom za ciljnu skupinu osoba s invaliditetom (O-D1) može biti opcija unutar rasporeda, tako da je veći vremenski prostor za iskustvene vježbe potreban samo jednom tijekom obuke.

"Slijepac i hromi"

Cilj: Sudionici, s jedne strane, trebaju praktično doživjeti što znači trebati podršku za određeni zadatak, a s druge strane naučiti kako pronaći dobar način pružanja podrške, čak i kada su vlastite opcije ograničene.

Metoda: Sudionici se dijele u parove. Jedan je vezan zavojem preko očiju, a drugi sudionik simulira motoričku teškoću, odnosno ne smije koristiti jednu nogu od koljena prema dolje. To se može simulirati,

primjerice, vezanjem jedne noge pomoću vrpce. Cilj je da zajedno prođu kroz neke prepreke ili dođu od točke A do točke B. Zatim mijenjaju uloge, a vrsta narušene pokretljivosti može se modificirati. Definicija točnog tijeka prepreka ovisi o voditeljima i lokalnim okolnostima.

Ishod: Bolje empatično razumijevanje nepristupačnosti uzrokovane fizičkim preprekama, istovremeno bolje razumijevanje potreba podrške za određene teškoće te, istovremeno, iskustvo u praktičnom pronalaženju rješenja za ispunjavanje takvih potreba podrške.

Staza s preprekama za invalidska kolica

Cilj: Osvijestiti sudionike o fizičkim preprekama koje otežavaju pristupačnost svijeta osobama koje koriste invalidska kolica.

Metoda: Sudionici sjednu u invalidska kolica i moraju proći stazu s preprekama postavljenu na terenu za obuku. Duž određene rute postavljene su fizičke prepreke koje su teško savladive za korisnika invalidskih kolica ili zahtijevaju zaobilazeњe. Prepreke bi trebale odražavati tipične situacije koje se nalaze u stvarnom svijetu - loši pločnici/neujednačen teren, stepenice i nedostatak rampi (ili rampe koje su ili prestrme ili zahtijevaju zaobilazeњe za korisnika invalidskih kolica).

Ishod: Bolje empatično razumijevanje nepristupačnosti uzrokovanih fizičkim preprekama i, poslijedično, bolja svijest o tom problemu prilikom procjene fizičkog prostora u smislu pristupačnosti (ili prilikom sudjelovanja u dizajniranju takvih prostora, poput prolaza u hitnim situacijama).

Starosna odijela / Deprivacija osjetila

Cilj: Osjetiti narušenost funkcija koju starija dob donosi te time postati empatično

osjetljiviji prema potrebama podrške starijim osobama.

Metoda: Za ovu vježbu, sudionici stavljuju "starosno odijelo" - nosivi simulacijski alat koji otežava kretanje nositelja pomoći težine te im otežava vid i/ili sluh pomoći djelomično neprozirnih ili iskrivljujućih naočala / slušalica. Noseći ovo odijelo, sudionici moraju izvršiti jednostavan zadatak mobilnosti, poput ustajanja iz stolice, hodanja kratke udaljenosti i penjanja nekoliko stepenica ili ljestava, te se vratiti u stolicu.

Ishod: Bolja svijest i razumijevanje narušenja koja starijim osobama donosi do te, posljedično, empatičnije i strpljivije interakcije s ciljnom skupinom.

Mijenjanje pelena

Cilj: Upoznati sudionike s iskustvom mijenjanja pelena odrasle osobe.

Metoda: Zamijenite pelene odrasloj osobi. Jedna osoba igra ulogu starije osobe, ili potpuno paralizirane ili samo bolesne, ali još uvijek sposobne malo pomoći njegovatelju vlastitim pokretima. Sudionici pokušavaju mijenjati pelene uz nadzor i upute iskusne medicinske sestre ili skrbnika koji su upoznati s praktičnim aspektima zadatka.

Najvažnija stvar je uvijek komunicirati s pacijentima. Recite pacijentu što radite korak po korak.

Preporučuje se poboljšati simulaciju praktičnim detaljima, npr. napuniti posebnu pelenu tekućinom kako bi se dobio pravi dojam težine.

Rezultat: Ako postoji potreba, sudionik će se upoznati s promjenom pelena. Nitko od njih ne očekuje da odmah postanu profesionalci, ali primit će teoretsko znanje i izgubit će moguće strahove u slučaju da se zadatak mora obaviti u hitnim uvjetima bez uobičajenih njegovatelja oko sebe. Osim

toga, vježbajući jedni s drugima, sudionici će dobiti predodžbu o tome kako se pacijenti mogu osjećati i izražavati vlastite želje i potrebe, što se može smatrati sekundarnim ciljem učenja korisnim izvan specifičnog zadatka.

Prijenos pacijenta

Cilj: Upoznati se s načinom kako premjestiti pacijenta iz kreveta u invalidska kolica i obrnuto.

Metoda: U online dijelu treninga prikažite instruktivni video o načinu premještanja. Dio treninga u učionici je jednostavan - jedan sudionik preuzima ulogu pacijenta koji leži u krevetu, drugi sudionik pokušava premjestiti pacijenta iz kreveta u invalidska kolica uz upute i ispravke iskusnog instruktora.

Najvažnija stvar je uvijek komunicirati s pacijentima. Recite pacijentu što radite korak po korak.

Rezultat: Sudionici su naučili i vježbali barem jednu tehniku kako premjestiti nepokretnu osobu iz kreveta u invalidska kolica radi transporta.

Hranjenje pacijenta

Cilj: Upoznati se s načinom kako nahraniti pacijenta koji nema pokretljivost ili sposobnost samostalnog hranjenja.

Metoda: Ako je osoba nepokretna i nalazi se na multifunkcionalnom krevetu, podignite gornji dio tijela kako bi pacijent bio u višem položaju. Stavite pelene ili neke druge prekrivače kako bi odjeća i posteljina ostale čisti. Zatim nastavite hraniti polako, uvijek promatrajući pacijenta. Sve radnje nadzire i upućuje iskusna medicinska sestra ili skrbnik. Najvažnija stvar je uvijek komunicirati s pacijentima. Recite pacijentu što radite korak po korak.

Rezultat: Sudionici će naučiti i vježbati hranjenje pacijenata..

4.2.4 Osobe s invaliditetom

O-D1 Doživljajni segment - Doživljajne radionice za različite skupine osoba s invaliditetom

Cilj: Sve radionice imaju za cilj "stati u tuđe cipele", osjetiti kako se osjećaju, kakva su njihova iskustva, kako oni "vide" svijet. U slučaju #5, evakuacija nepokretne osobe, to se dopunjuje učenjem određene relevantne praktične vještine: Sudionici se upoznaju s mogućim tehnikama i opcijama za evakuaciju nepokretne osobe uz dostupnu opremu.

Metoda: Podijeljeni prema vrsti invaliditeta

1) SLJEPOĆA

Za ovaj zadatak ljudi su podijeljeni u parove.

Edukator im pokazuje "strateške obrambene tehnike" kako se ne bi ozlijedili.

Jedna osoba stavlja povez preko očiju, a druga osoba mu daje upute kako se kretati u sobi (lijevo, desno, ravno). Nakon toga zamijene uloge.

Edukator im pokazuje "tehnike videćeg vodiča za slijepce".

Također, edukator demonstrira hodanje s bijelim štapom (informativno).

2) GLUHOĆA

Vježba se provodi u maloj grupi (6-8 ljudi).

Ljudi se dijele u parove/ grupe od 3 osobe. Jedna osoba u svakom paru/grupi nosi slušalice za poništavanje buke.

Druga osoba dobiva rečenicu napisanu na papiru i treba je pročitati. Osoba s slušalicama (gluha osoba) mora ponoviti rečenicu.

Nakon toga uloge se mijenjaju. Sada osoba bez slušalica mora smisliti način prenošenja poruke (novu rečenicu) bez pisanja ili čitanja s usana.

Nakon vježbe slijedi kratka rasprava o gluhoći, kulturi gluhih, znakovnom jeziku.

3) AUTIZAM

Vježba se provodi u maloj grupi (6-8 ljudi).

Demonstracija se odvija u maloj sobi ili izdvojenom dijelu sobe.

Svi sudionici ulaze u taj dio prostorije. Postoji puno različitih osjetilnih podražaja koji zajedno pokazuju kako se osoba s autizmom može osjećati kada doživjava prekomjernu senzornu stimulaciju. Dolazi do glasnih zvukova iz zvučnika (glazba, promet itd.), postoje bljeskajuća svjetla u različitim bojama. Teren u sobi je neujednačen. Sudionici se moraju kretati po sobi, s jedne strane na drugu. Sudionici zatim dobivaju zadatak da zapišu rečenice koje im treneri čitaju s papira. Dobivaju olovke koje su neugodne na dodir (s malim bodlјicama).

Nakon vježbe slijedi kratka rasprava o tome kako su se osjećali i jesu li imali poteškoća u završavanju zadatka.

4) MOTORIČKE TEŠKOĆE

Vježba se provodi u maloj grupi (6-8 ljudi). Sudionici imaju priliku isprobati uporabu invalidskih kolica, sjedenje u invalidskim kolicima, kretanje po sobi. Također mogu koristiti štakе. Moraju koristiti samo jednu nogu, druga nogu mora biti savijena. Za jedan dio vježbe vezujemo jednu od njihovih ruku i moraju obaviti jednostavan zadatak koristeći samo jednu ruku - razbiti jaje, složiti košulju itd. Svi sudionici isprobavaju sve zadatke: invalidska kolica, štakе, vezanu ruku.

Nakon vježbe slijedi kratka rasprava o tome kako su se osjećali i ako su imali poteškoća, što je bilo najteže.

5) EVAKUACIJA NEPOKRETNE OSOBE

Cilj vježbe je upoznati sudionike s mogućim tehnikama i opcijama evakuacije nepokretne osobe uz dostupnu opremu. Sudionici imaju priliku pokušati evakuirati nepokretnu osobu s kreveta u sobi. Za vježbu su dostupni transportni list, invalidska kolica i nosila za spašavanje. Evakuacija se provodi od strane sudionika. Na kraju će vam voditelji demonstrirati primjerene postupke. Sudionici su imali priliku isprobati ispravne tehnike i postupke za evakuaciju nepokretne osobe.

Rezultati: Bolje razumijevanje kako se određena skupina osoba s invaliditetom osjeća u svakodnevnim situacijama. Stjecanje znanja o pristupanju i učinkovitoj komunikaciji s različitim skupinama osoba s invaliditetom. Učenje pravilnih metoda evakuacije nepokretne osobe.

O-D2 Vježba Loši pomagači

Cilj: Empatizirati sa situacijom i saznati kako ne biste željeli biti tretirani da ste vi osoba s invaliditetom.

Metoda: Sudionici se dijele u parove (jedan u "grupu loših pomagača", drugi u "grupu osoba s invaliditetom (OSI)"). "Grupa OSI" se povezuje preko očiju i mora se kretati po sobi. Grupa "loših pomagača" dobiva sljedeće upute:

- Kretati se među osobama iz "grupe OSI", možete se sudarati s njima, razgovarati na svojem jeziku o slučajnim stvarima (vrijeme, hrana itd.).

- Dođite do osobe koja je vaš par, ne recite ništa, samo je povucite u drugu sobu.
- Stavite svoju osobu na stolicu (bez davanja bilo kakvih uputa).
- Uzmite vlažnu maramicu i obrišite im lice (bez najave).
- Uzmite jogurt i nahranite osobu žlicom (bez najave). Nakon toga, "grupa OSI" skida poveze s očiju. Vrijeme je za raspravu o tome kako se "grupa OSI" osjećala, što čini "lošeg pomagača", kako su trebali postupati da budu bolji/dobri pomagači...

Rezultat: Istaknuti važnost najave aktivnosti, davanja objašnjenja, komuniciranja

O-D3 Vježba Transfer osoba s invaliditetom

Cilj: Trener demonstrira ispravan način transfera nepokretne osobe.

Metoda: Sudionici se dijele u 2 manje grupe. U svakoj grupi je jedna osoba u invalidskim kolicima. Ostali mu pomažu pri transferu s invalidskih kolica na krevet i obrnuto. Zamjenjuju uloge između pomagača i korisnika invalidskih kolica. Na kraju raspravljaju o svojim iskustvima.

Rezultat: Sudionici znaju ispravnu tehniku transfera pacijenata.

5. Zaključne napomene

Projekt I_TEM demonstrirao je mogućnost i nužnost razmatranja "sfera" socijalnih usluga i civilne zaštite prilikom provođenja obuka za osoblje u hitnim situacijama. Potencijal suradnje stručnjaka, volontera ili profesionalaca iz oba područja stručnosti kako bi se postigli dobri rezultati u upravljanju društvenim pitanjima i ispunjenju potreba podrške različitih ciljnih skupina također postaje jasan. Provodeći obuku u obliku kombiniranog tečaja učenja, mogu se iskoristiti prednosti digitalnog i predavanja uživo, iako je projekt također pokazao da digitalno učenje, iako vrijedna podržavajuća mjera, nikada neće moći zamijeniti učenje uživo i praktično učenje. To ne bi trebalo biti iznenadenje, s obzirom da je zadatak za koji se obučava vrlo usmjeren na rad s ljudima koji čine ciljne skupine, na komunikaciju s njima i na pronalaženje dobrih rješenja za održavanje određene razine podrške iz područja socijalnih usluga tijekom hitnih situacija. Ipak, e-učenje se pokazalo korisnim za pružanje teorijske podloge, kao i početnih informacija ili mogućnosti za fakultativno daljnje čitanje. To je omogućilo da se ograničeno, vrijedno vrijeme tečaja uživo ostavi otvorenim za fokus na interaktivno i praktično učenje, što smo smatrali najboljim mogućim iskustvom i osobnim razumijevanjem posebnosti i potrebe podrške ciljne skupine te posljedične potrebe prilagodbe vlastitog rada.

Nadamo se pridobiti pažnju dodatnih dionika iz svih aspekata upravljanja hitnim situacijama i sigurni smo da će naš rad biti koristan. Poduzeli smo razne korake kako bismo olakšali nadograđivanje i prilagodbu naših rezultata. Model nastavnog plana i programa omogućuje fleksibilnost u integraciji elemenata prema lokalnim okolnostima, pružili smo katalog nastavnih i

obrazovnih materijala koje smatramo dobrim polazištem za razvoj prilagođenih tečajeva, te smo, gdje god je to moguće, učinili originalne materijale dostupnim kao otvoreni obrazovni resurs (OER).

Organizacije koje sudjeluju u projektu I_TEM nastavit će obučavati svoje osoblje za hitne situacije prema rezultatima projekta ili njihovim prilagodbama.

Ovaj dokument objavio je

SAMARITAN INTERNATIONAL E.V.

Sülzburgstr. 140

50937 Köln

Germany

Ured u Bruxellesu:

Rue de Pascale 4

1040 Bruxelles

Belgium

mail@samaritan-international.eu

Više informacija o projektu:

<https://item.samaritan-international.eu/>

Ovaj dokument je objavljen u okviru projekta "Integrated Digital Training in Emergency Management" (I_TEM).

SAMARITERBUND

ASSR
ASOCIACIA SAMARITANOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Srce

Autorska prava za referencirane treće izvore pripadaju odgovarajućim autorima. Ovaj dokument ne reproducira takve treće materijale, već ih citira ili referencira u kontekstu opisanog projektnog rada, uz odgovarajuće navođenje izvora.

Ovaj dokument je objavljen pod Creative Commons licencom Atribucija-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 (CC-BY-SA 4.0). Tekst licence i sažetak dostupni su na adresi: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Projekt " Integrated Digital Training in Emergency Management" (I_TEM) sufinancira program Erasmus+ Europske komisije.

Potpore Europske komisije za proizvodnju ove publikacije ne predstavlja odobrenje njenog sadržaja, koji odražava samo stavove autora, te se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.